

КРЪГОВ ИКОНОМИЧЕСКИ МОДЕЛ - ЕФЕКТИВНА МЯРКА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО И ПОДКРЕПА

докт. Ивинка Пазијева

Международно висше бизнес училище

Резюме. Заложена до момента линейна форма на управление в много сектори, и в частност в туризма, доказва, че не довежда до така желаното развитие. Всеизвестен факт е, че управлението и прозрачността на веригата за доставки на стоки и услуги е съществен фактор за устойчивост на всяко едно предприятие в туризма. Затова в бъдеще ще е нужно да се разглеждат възможностите в туризма, които кръговият икономически модел дава за сътрудничество и подкрепа. Практиката в туристическите предприятия показва, че при преминаването от линеен към кръгов модел един от първите и най-важни показатели за промяна е въвеждането на иновативна политика за отстраняване на проблемите с партньорските организации.

Настоящото изследване се основава на множество проведени срещи и разговори с представители на апитуристическия сектор, в следствие на които, задълбоченият анализ води до извода, че чрез метода на пазарното изследване и прогнозиране, кръговият модел в туризма практически се унифицира с рамката на цялата кръгова икономика.

Ключови думи: кръгов икономически модел; иновации; туризъм; апитуризм

JEL: Z32, Z38

Въведение

За да заработи кръговата управленска форма в туризма от особена важност е да се използва устойчивото производство на туристическия продукт и да се мотивира развитието на отговорния туризъм. Той от своя страна често е възприеман не само като отговорен, но и като устойчив, но дали е така? Нужно е да се замислим по колко оптимален начин се използват ресурсите, за да се осигури едно дълготрайно икономическо развитие. Работещият кръгов модел на управление в туризма вещае неизчерпаемост на ресурсите, или слаба такава, а Докладът от Рим (1972 г.) установил едни от първите принципи на кръговата икономика, оформя основната ѝ теза, че безкраен икономически растеж е невъзможен в свят с ограничени ресурси (Institute Montaigne 2016). Това става предпоставка за използването на рециклиращия способ в световен мащаб като без съмнение придава огромна стойност и на по-малкото преработени отпадъци в туризма. Количествената мярка от този способ ще докаже, че туристическият бранш се развива устойчиво и той е предпоставка за качествена иновативна политика на туристическата индустрия в бъдеще. С прилагане принципите на кръговата икономика, която е най-устойчивият и пост продуктивен модел, ще се използват природните, човешки, културни и производствени запаси в туристическото предприятие, за да се подобряват екологичните, социалните и икономически фактори, които изграждат устойчивостта на всички фирмени нива в туризма (Stahel 2019). По този начин ще имаме една ясна картина за състоянието на туризма без да пропускаме най-важните показатели за отговорен и устойчив растеж.

В литературата, обстойно се разглеждат нивата на устойчивост в туристическото предлагане, но сякаш се пропуска нуждата от сътрудничество и подкрепа, за да може да се осъществи един плавен преход от линейния към кръгов икономически модел. Що се касае

до мерки за преход, безспорно сътрудничеството е най-съществената мярка за успех, защото преходът към кръгова икономика изисква така нужното споделяне на ресурси, способност за сътрудничество, за съвместно производство, за включване на различни таланти, различни култури, за съвместно създаване на нови знания и не на последно място нови услуги (Zucchela, Urban 2019). Всичко изброено до тук би превърнало всяко едно предприятие в туризма в отговорен тръмплин към едно по-устойчиво бъдеще.

Устойчивостта е в основата и на алтернативния туризъм, като в настоящето изследване ще се акцентира върху апитуризма. За развитието на апитуризма е необходимо ангажиране за намаляване на отрицателното въздействие върху околната среда и да гарантиране дългосрочна жизнеспособност на продукта. За да се постигне това от особена важност е да се интегрира модела на кръгова икономика в оперативните системи на туристическите предприятия в апитуризма по следните начини:

1. *Чрез ефективност на ресурсите*: минимизиране на отпадъците и потреблението на ресурси чрез рециклиране и повторно използване на материали, когато е възможно. Този подход обхваща съоръженията за посетители и пчеларското оборудване, като намалява екологичният отпечатък.

2. *Производство и продажба на мед*: насърчаване намаляването на хранителните отпадъци чрез събиране и използване на излишните материали от пчелните пити за продукти на основата на восък като свещи и козметика.

3. *Образование на посетителите на апитуристически предприятия*: обучаване на посетителите за значението на кръговата икономика. Чрез повишаване осведомеността по темата туристите се насърчават да правят екологични избори в ежедневието си.

4. *Устойчива енергия*: съоръженията да се захранват от възобновяеми енергийни източници свеждайки до минимум използването на невъзобновяеми ресурси и намалявайки емисиите на парникови газове.

5. *Местно снабдяване*: приоритетно местно снабдяване за стоки от пчелен мед в региона, подкрепа на регионалните занаятчии и намаляване на въглеродния отпечатък, свързан с транспорта.

Чрез възприемане на модела на кръгова икономика, се свеждат до минимум отпадъците, повишава се ефективността на ресурсите и се допринася за по-устойчива и екологична апитуристическа индустрия, а отговорните туристически практики са в съответствие с нарастващото търсене на екологични и етични преживявания в туризма.

Пазаруването на еко почивки със социална и екологична стойност създава трайно усещане за наслада в туристите, което все повече се наблюдава при избора им на туристически услуги. Що се касае до апитуризма, нуждата от качествени и атрактивни предложения за туристите все повече ще бъде очаквана, според моето изследване, поради маркетинговите политики набиращи сила в сектора на новите туристически услуги където попада и апитуризмът.

1. Методология на изследването

За целите на изследването са проведени дълбочинни интервюта с представители на фирми за апитуризм в България, което оформи тенденция за разбиране на нуждата от коопериране в туристическия сектор.

Емпиричното проучване върху разбирането за това какво е алтернативен туризъм и по-конкретно апитуризм от друга страна, допълни хипотезата, че съществува неразбиране от страна на българските потребители на туристически услуги за същността и значението му. Що се отнася до етапа на развитие на апитуризма в България, никой от респондентите

(апитуристическите предприятия) не успя да посочи количеството на апитуристическите предприятия в България. Не на последно място собствениците на пчелни ферми, които предлагат апитуризм не се познават помежду си, което довежда до извода за разпокъсаност на предлагането на апитуристическата услуга в страната.

Резултатите от изследването сформираха необходимостта от по-задълбочено маркетингово планиране на туристическата услуга свързана с апитуризма по примера на развитите в тази област държави като Словения, Германия, Франция, Испания, Румъния и Гърция. В тези държави съществува насочена и ясна политика за развитие на алтернативните форми на туризма (апитуризма).

Но дори и в тези страни се наблюдава невидим тренд за това, че предприемачите в апитуризма не се огромяват допълнително за нуждите на туристите, не посещават курсове за това как да предлагат продукта си и рядко се квалифицират допълнително (споделят представители на апитуристическата индустрия в посочените по-горе страни).

2. Кръгово туристическо предлагане чрез биомимикрия

Насърчаването на развитието на апитуризма в дестинациите може да бъде постигнато чрез активна взаимодействие с туроператори и туристически агенции, които спомагат за улесняване на пчеларите да влизат в нови мрежи от контакти (Good beekeeping practices for sustainable apiculture 2021). Увеличавайки броя на потенциалните клиенти, необходими за достигане на качествено туристическо предлагане в апитуризма, туристическите агенции диверсифицират туристическия продукт по такъв начин, по какъвто би изисквало едно устойчиво управление на дестинациите.

Характерна особеност е, че страните с най-голям брой пчелни кошери не са най-големите производители на мед, тъй като това зависи предимно от климата и околната среда (Aliyeva 2019). Но все пак по-голямото количество пчелни кошери биха довели повече туристи до съответния регион (Aliyeva 2019). Подкрепяйки местните общности от пчелари чрез биомимикричния подход би могло да се спомогне за естественото развитие на стратегии сред туристическите предприятия като роене и ротация, поддържайки здрави партньорските връзки между предприятията в туризма.

Биомимикрията следва да бъде основен принципен подход в апитуризма, предназначен да бъде от полза както за пчелите, така и за съответните бизнеси свързани с този вид туризъм. Принципите на въвеждане на биомимикрията в апитуризма са следните:

1. **Дизайн на пчелни кошери:** ефективен дизайн в пчелините. Чрез имитация на структурата и изолационните свойства на естествените кошери в природата се осигурява енергийно ефективна среда.

2. **Устойчиво пчеларство:** биомимикрията следва да ръководи подхода към устойчивото пчеларство чрез възприемане естественото поведение на пчелите. Това ще минимизира стреса върху пчелите и насърчава тяхното благосъстояние.

3. **Практики за опрашване:** през техники за опрашване на пчелите и прилагане на наученото в селското стопанство. Чрез тези дейности активно се допринася за опрашването на културите в региона, като по този начин се насърчава екологичния баланс и увеличават земеделските добиви.

4. **Екологично строителство на съоръжения:** съоръжения за посетители изградени с материали, които имитират естествената среда. Това свежда до минимум нарушаването на местните екосистеми.

Като интересна колаборация от здравен и аграрен туризъм, апитуризмът е привлекателен както за местни, така и за чуждестранни посетители, което безспорно би

повлияло на маркетинг микса в туристическото предлагане (Reza Fathi 2022). Променливо остава единствено съотношението между самостоятелна и екипна работа на предприемачите в апитуризма, което отново довежда до нуждата от насърчителни практики за партньорство в сектора.

3. Подходи и модели на предлагане в апитуризма

Пчеларството е добър пример за продуктово опазване, където икономическото развитие, опазването на природните ресурси и екологичните услуги съществуват едновременно, т.е. спазват концепцията за кръговост (Subhajit, Swarnali 2023). Също така, все по-често се наблюдава възможността от организираност на апитуристическото изживяване чрез различни форуми, мрежи и групи. По този начин се насърчава колективното мислене за апитуризма, което от друга страна спомага за развитието на кръговия икономически модел, който не може да съществува без идеята за колективност. Чрез създаването на нови апитуристическите предприятия в различни региони се генерира колективен туристически трафик, който насърчава и социалното развитие на местните общности.

Факторът „*колективност*“ особено силно работи по посока на апитуристическите предприятия. Проведено мое собствено проучване сред пчелните ферми в България предлагащи апитерапия сочи, че те не работят сплотено, а индивидуално поради причини като липса на държавна подкрепа, маркетингови пречки и липса на разяснителна кампания от страна на браншовите организации. Слабо известен сред широката публика е и фактът, че приносът на пчелите за постигане на целите за устойчивост на ООН е огромен. Пчелите допринасят за 15 от 17-те цели за устойчивост на ООН и за минимум 30 от подцелите за устойчивост на ООН, което би следвало да е достойние на всички хора в България и по света (Patel et al. 2020). Някои подходи в предлагането на апитуризм биха довели до една положително насочена иновативна практика сред туристическите предприятия, предлагащи пчелен туризм в България, именно:

1. *Първият подход се свързва с локацията на пчелина.* Пчелините в близост до туристическите обекти са по-посещавани от пчелините по-далеч от тях.

2. *Вторият подход се свързва с местата за настаняване.* Те са особено ценни за отдалечените локации, където е нужно да се осигури настаняване в прилежаща към пчелина или в близост къща за гости.

3. *Третият подход се свързва с изградената материална база.* Наличието на защитни костюми за гостите, центрофуга за мед и др. са препоръчителни, за да може да се предложи качествено туристическо изживяване на територията на пчелина.

4. *Четвъртият подход е на бърза адаптация към клиентските желания.* Клиентите бързо се приспособяват към предложената туристическа услуга, но винаги имат и допълнителни желания. Такъв пример е, че те винаги искат да видят повече и да потребяват услугата активно и това трябва да им се предложи като изживяване на територията на пчелната ферма или извън нея.

5. *Пети подход – бърза реакция към промените.* Промените са постоянни и навсякъде в обкръжаващата ни среда. Най-вече те са свързани с туристическото търсене. Уважаемият турист се адаптира бързо в модерните туристически изживявания като апитуризма. Той иска да наблюдава работата на пчеларя, да наблюдава как живеят пчелите, да разпознае екологичната връзка между човека и пчелите (Subhajit, Swarnali 2018). За тези цели предлагането в апитуризма трябва адекватно да се прилага като се следи за тренда сред

туристите – какво те търсят и какво очакват да получат потребявайки апитуристическата услуга.

Моделите в апитуризма са силно повлияни от словенския подход на предлагане на апитуристическата услуга (www.authentic-routes.com). Все пак могат да се очертаят и модели като румънски, хърватски, френски, гръцки и други модели. Всички те са повлияни от колективното предлагане на туристически услуги (съчетание от винен, селски, културен, спа и уелнес и медицински туризъм) по предварително зададени маршрути. Имат така наречените пътни карти за организирани пчелни маршрути. Организирани са така, че туристите да се разнообразяват с различни дегустации (на вина и местни продукти), масажи, апитерапия, преходи и походи до исторически забележителности, културна програма и живот в средата (селски туризъм). Винаги с основен акцент към пчелния туризъм тези чудесни съчетания от туристически предложения преобладават в изброените по-горе модели. Не на последно място, за пчелните продукти е отредено специално място, по така посочените маршрути като освен обичайната дегустация на пчелни продукти има работилници за изработка на кулинарна продукция от мед (хляб, сладкиши и вино), работилници за свещи и козметични продукти от мед. По метода „направи си сам“ туристите споделят изживяването да произведат нещо, което ще им остави траен спомен. За съжаление това е рядко използвана техника за удовлетворяване на туристите в повечето туристически предложения от туроператорските и турагентски фирми в България, не и в посочените по-горе държави, особено в малката държава Словения. Всяко едно търсене на апитуристически предложения в интернет пространството за Словения ни насочва към тази колективна форма на туристическо предлагане, което е много поучаващо. Дали нашите малки предприятия в апитуризма смеят да мислят толкова колективно и глобално? След проведеното от мен изследване на предприятията в апитуризма в България следва един еднозначен отговор - пчелните ферми предлагащи апитерапия на територията на нашата страна не са подготвени за такива действия. Те се борят с това да ги има. Почти не фигурират на туристическия пазар защото не знаят как и от къде да потърсят помощ за реализацията си, но са в очакване нещо да се случи и някои да им помогне, за да могат да предложат качествения си пчелен продукт или услуга.

4. Кръгов икономически модел - ефективна мярка за сътрудничество и подкрепа в апитуризма в България

Туристическите маршрути за апитуризъм генерират тройна полза по отношение на населението, културата и устойчивостта на околната среда, които с помощта на кръговия икономически модел представляват нова парадигма за туристическо развитие отвъд устойчивото развитие на регионите и за опазване на прилежащата околна среда (Izquierdo – Garçon, Rubio - Gil 2022). Това ново развитие на селските райони с помощта на наличните природни и икономически ресурси и традиционни индустрии като пчеларството ще спомогне трайно за цялостното икономическо развитие на слаборазвитите икономически региони в България като ги предпазва от пустеене. Структурните връзки между агротуризма и апитуризма идентифицират възможностите за цялостно развитие между селското стопанство и туризма. Пътуванията за наблюдение на насекоми в естествената им среда (ентомоторизъм) осигурява заетост, възможни приходи и е със силно образователно послание. Създаването на музеи за пчелите е ефективна образователна и приходна мярка в страни развили своя апитуристически продукт, затова е нужна далновидна политика от страна на държавата това да се случи и у нас, за да можем и ние да изгреем на тази карта.

Ключов аспект за развитието на кръговия икономически модел в апитуризма е подхода 3R (намаляване, повторно използване и рециклиране) чрез които материалите натрупани в производството на туристическата услуга представляват важни изкуствени запаси, които могат да бъдат използвани чрез повторна употреба (пчелен восък), за да поддържат продуктите в търговския жизнен цикъл (Brears 2018). По този начин продуктът ще бъде траен и може да се потребява отново и отново, след което се достига до едно естествено изхабяване, с което завършва жизненият цикъл на пчелния восък или продуктът от предложената апитуристическа услуга достига крайната си фаза.

Създаването на кооперативи в пчелната индустрия подкрепя кръговото икономическо предлагане. Националната кооперативна мрежова структура на пчеларското и апитуристическо дело би повлияла положително на неговия разцвет и жизнеспособност когато те не се инструментализират и официализират (Bovinski 2020). Създаването на пчеларски браншови организации е временен спасителен пояс, където членовете се събират да дискутират нелеката ситуация сред пчеларите. Видно е обаче, че на пчеларите им е нужно обучително звено, което също така да ги подкрепя по пътя им към апитуристическото предлагане. Това са кооперации от ново поколение, които „се учредяват в сектори и сфери, в които публичните и частни пазари не са сигурни, не са достатъчни или не се справят успешно“ (Bosevski 2020:244).

Създаването на хъбове и клъстери е друг интересен способ за коопериране в пчелния туризъм. Целта е организираното производство на услуги с помощта на различни икономически и социални подгрупи да доведе до разцвет пчеларската индустрия (Mediterranean Bee Hubs). За огромно съжаление опитите за коопериране на пчеларите в България са спорадични, а при апитуризма, в страната ни липсва изобщо всякакво кооперативно звено.

5. Иновативни идеи в апитуризма

Създаването на стратегия за интегриране на пчеларството в туризма по примера на Словения ще оживи създаването на устойчиви практики в туризма на всяка държава. С обновяването на Стратегията за развитие на туризма, чрез имплементирането на пчелния туризъм, България ще е с една стъпка по близо до устойчивото развитие.

Генерирането на идеи чрез създаването на образователни центрове за пчеларство и апитуризм е втората иновативна мярка с оглед развитието на пчеларската индустрия и апитуризма в даден регион. Завършилите обучение в повечето случаи започват собствен пчеларски бизнес, тъй като инвестицията е неголяма.

Осиновяването на кошери е идея, която спомага цялостното развитие на пчеларски сектор. Чрез тази инициатива осиновителите могат да даряват ежемесечно парични средства, но също така да следят отблизо и развитието на техния кошер. Ако дейността по осиновяването се хареса би могло да се осинови и следващ кошер, който да е в близост до първоначалния. Така с лекота ентузиастите на тази практика с времето могат да пожелаят да създадат и собствен пчелин.

Проектирането на центрове за апитерапия, които да насърчават концепцията за връзката между високата потребителска удовлетвореност и лоялността на туристите е подход с трайно качествено измерение (Gadhy 2019). Увеличаването на потребителите със сигурност има въздействие върху работата на апиариите, но резултатите от проведеното изследване сочат, че все повече ще се търсят такива туристи, които имат трайно отношение към устойчивото развитие.

6. Заключение

Настоящата работа оформи тезата, че успехът в сектора на апитуризма зависи от сътрудничеството между пчелари, асоциации, доставчици на туристически услуги, местни общности, власти и правителство за разработване, позициониране, представяне и предлагане на пазара на качествени апитуристически продукти (Reza Fati 2022). Все повече ще бъде нужно гарантирането на равни условия за конкуренция, която да допринесе за икономическото развитие на апитуристическото предлагане (Bosevski 2020). Европейската комисия следва да предостави на кооперациите в апитуризма (признати във всички държави членки) същите подходящи правни инструменти, които да улеснят развитието на техните дейности на транснационално равнище (Bosevski 2020, 222). По този начин кооперирането в апитуристическото предлагане ще бъде ценна и навременна мярка, която ще послужи за създаването на конкурентоспособен апитуристически продукт в България. Изглежда, че бъдещето е на екипната работа на апиарии и пчелни стопанства, по примера на Словения. От особено значение си остава обучителният способ, който ще бъде нужен на всички апитуристически предприятия и представителите им, за да може да се произведе качествен туристически продукт. По-голямата адаптивност към търсените туристически услуги остава като типична мярка за управление в апитуристическите предприятия. Спазването на подходите за предлагане на апитуристическата услуга, посочени в настоящата работа, като бъдещ работещ модел за предлагане в туризма, оформи концепцията, че апитуризмът е иновативна туристическа услуга. Именно затова възможностите за апитуризм в България следва да бъдат по-активно предлагани от туроператорите и турагентите в страната, както на международните пазари, така и на вътрешния пазар. Всички работещи европейски и чуждестранни модели посочват, че конкурентната природа на предлаганите услуги в туризма е нужно да измести фокуса си върху едно активно и кооперативно туристическо предлагане, що се касае до предлагането на качествен продукт от апитуризма. Цялостното предлагане на устойчив апитуристически продукт е с огромно значение за развитието и на туризма в страната ни, тъй като това би било развитие в отговор на качествена и далновидна политика на туризма в България. Функционирането на пчелните ферми и съпътстващата ги туристическа услуга би довело повече активни туристи, които освен удовлетворени от апитерапевтичните техники биха останали и по-образовани за устойчивото развитие свързано с природата на туристическото предлагане.

ЛИТЕРАТУРА

БОЕВСКИ, И. 2020. *Кооперативното дело в България. Специфичен организационен дизайн, маркетинг-мениджмънт, гавърнанс структура и иновации*. София: Св. Климент Охридски, ISBN 978-654-07-5050-7

REFERENCES

ALIYEVA, Zh. et al. 2019. *Problems and prospects of development of apitourism in Kazakhstan*. Available from: DOI:10.32014/2019.2518-1467.144. [viewed 2023-12-10]
BOEVSKI, I. 2020. *The cooperative business in Bulgaria: specific organizational design, marketing-management, governance structure and innovations*. Sofia: Sv. Kliment Ochridski. ISBN 978-654-07-5050-7

- BREARS, R. 2018. *Natural Resource Management and the Circular Economy*. Palgrave Macmillan, Available from: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-71888-0>. [viewed 2023-12-10].
- GADHY, A. 2019. Service Quality and Customer Satisfaction in the Apiculture-Based Agritourism. Available from: DOI: 10.33830/jom.v15i2.734.2019. [viewed 2023-12-10].
- Good beekeeping practices for sustainable apiculture*. 2021. FAO Animal Production and Health, Guidelines 25, Available from: <http://uni-sz.bg/truni11/wp-content/uploads/biblioteka/file/TUNI10042399.pdf>. [viewed 2023-12-10].
- Institute Montaigne* 2016. The circular economy, Page 8, Available from: <https://www.institutmontaigne.org/ressources/pdfs/publications/policy-paper-circular-economy.pdf>. [viewed 2023-12-10].
- IZQUIERDO, G. M., RUBIO, G. A. 2022. *Theoretical approach to Api-tourism routes as a paradigm of sustainable and regenerative rural development*. Available from: DOI: 10.1080/00218839.2022.2079285. [viewed 2023-12-10].
- PATEL, V. et al. 2020. *Why bees are critical for achieving sustainable development*, Available from: DOI: 10.1007/s13280-020-01333-9. [viewed 2023-12-10]
- FATHI, M. R. et al. 2022. The future of apitourism in Iran based on critical uncertainty approach and DEMATEL/COPRAS techniques, *Journal of Tourism Futures*. Available from: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JTF-09-2021-0215/full/html>. [viewed 2023-12-10]. ISSN: 2055-5911.
- STAHEL, W. 2019. *The Circular Economy. A User's Guide*. Routledge. ISBN: 978-0-429-25920-3.
- SUBHAJIT, P., SWARNALI, B. 2023. Apitourism in agritourism: a fusion of greenery, apiculture & tourism in the valley of Jampui hills of North East India. *Plant Archives* Vol. 23, No. 1, 2023 pp. 51-55, Available from: <https://doi.org/10.51470/PLANTARCHIVES.2023.v23.no1.008>. [viewed 2023-12-10].
- SUBHAJIT, P., SWARNALI, B. 2018. Api-tourism : A Fusion of Green Destinations. *Apiculture & Travel*. Available from: https://www.researchgate.net/publication/349662626_Api-tourism_A_Fusion_of_Green_Destinations_Apiculture_Travel. [viewed 2023-12-10].
- ZUCCHELA, A., URBAN, S. 2019. *Circular Entrepreneurship. Creating Responsible Enterprise*, Springer International Publishing, Palgrave Macmillan, Available from: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-18999-0> [viewed 2023-12-10].

CIRCULAR ECONOMIC MODEL – AN EFFECTIVE MEASURE OF COOPERATION AND SUPPORT

Abstract. The linear form of management implemented so far in many industries, particular in tourism, shows that the desired development is not being achieved. It is a well-known fact that the management and transparency of the supply of goods and services is an essential factor for the sustainability of any tourism enterprise. Therefore, in the future it will be necessary to consider the opportunities in tourism that the circular economy model gives for cooperation and support. Practice shows that when moving from a linear to a circular model, one of the first and most important indicators of change, is the introduction of innovative policy to eliminate problems with partner organizations.

The present study is based on numerous meetings and conversations with representatives of the apitourism sector, as a result of which, the in-depth analysis leads to the conclusion that through the method of market research and forecasting, the circular model in tourism is practically unified with the framework of the entire circular economy.

Keywords: circular economic model; innovation; tourism; apitourism

JEL: Z32, Z38

Ivinka Pazieva, PhD Student
ORCID iD: 0000-0002-2313-0313
International Business School
Botevgrad, Bulgaria
E-mail: 2021221@ibsedu.bg